

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Wetenschappelijke Adviesraad - RIVM Corona Gedragsunit

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T [5.1.2e](mailto:info@rivm.nl)
info@rivm.nl

Datum
3 juli 2020

Ons kenmerk

Behandeld door
5.1.2e

5.1.2e [@rivm.nl](mailto:info@rivm.nl)

Verlag

Bespreking	Wetenschappelijke Adviesraad
Vergaderdatum en -tijd	Vrijdag 3 juli 2020 11:00 – 12:30 uur
Vergaderplaats	T0.19 of via https://global.gotomeeting.com/join/329771005
Aanwezig	<p>5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e</p> <p>5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e</p> <p>5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e</p> <p>5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e</p> <p>5.1.2e (voorzitter), 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e</p> <p>5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e</p> <p>(notulist)</p>

1. Mededelingen

- 5.1.2e vanochtend 07:00 op de radio over de resultaten van de gedragsunit. Hij staat op dit moment het NOS te woord (6u of 8u journaal). Dataset wordt steeds indrukwekkender en bijzonderder.
- Rondvraag wie is waarmee bezig geweest (zie bijlage onderaan voor inhoud):
  - 5.1.2e van VWS was aanwezig in het kernteam. Gaf veel complimenten voor de unit. Gaf ook de uitdaging om verder te denken naar de toekomst van de unit.

2. Verslag vorige vergadering

- Pagina 2: In plaats van 2 approaches gaat het erom dat de interesse ligt tussen de achtergrond variabelen en media gebruik.
- Pagina 1: 5.1.2e zou een aantal zaken bespreken met een aantal van de WAR. Heeft nog niet plaatsgevonden.
- Pagina 3: Gelden de 3 manieren waarop externen kunnen bijdragen nog steeds?

- i. Dat is nog steeds zo. Data sharing idee bestaat nog steeds. Er wordt gekeken wie de hoofd-analyst wordt. Zijn doorgestaan met het beschikbaar maken van de data, dit wordt volgende week openbaar aangeboden. Er wordt een sessie georganiseerd om de herleidbaarheid van gegevens zo goed mogelijk te doen. CIO en anderen zijn erg gemotiveerd om het RIVM hierbij te helpen.

Datum
3 juli 2020

Verslaglegging is vastgesteld.

3. Uitkomsten WP4 (zie bijgevoegde ppt).

Vragen:

- a. Informatie die mensen ontvangen is gecompliceerd en komt vaak via sociale netwerken. Zijn er mogelijkheden om te kijken hoe ze met de media omgegaan zijn? Misschien is er sprake van informatie moeheid, dat mensen de media niet meer gebruiken of persconferenties niet meer volgen.
  - i. Dit is niet iets wat specifiek is uitgevraagd, maar waar opmerkingen spontaan over werden gemaakt. In de loop van de tijd werden de coronamaatregelen soepeler, maar werd de onduidelijkheid groter. In de eerste fase werden de persconferenties op de voet gevolgd, maar inmiddels wat minder.
- b. Er loopt een ZonMW onderzoek door 5.1.2e en 5.1.2e 5.1.2e wat gaat over kwetsbare groepen (ouderen, migranten). Er zijn overeenkomende bevindingen (informatievoorzieningen zijn te moeilijk, er een tweedeling komt tussen mensen die steeds losser worden met de maatregelen kwetsbare mensen die strenger worden. Verbinding kan door 5.1.2e
  - i. Het wordt urgenter dat er concretere adviezen worden gegeven. Motivatie om de maatregelen na te leven en om daarnaast zo gewoon mogelijk te leven wordt groter.
- c. Tweedeling zie je ook in de media, er is een blijde groep die denkt dat alles kan en ook een bangere kwetsbare groep. Er is te weinig info over situaties waar mensen wel alerter moeten zijn en waar niet. Richtlijnen op gedrag, afhankelijk van risicosituaties, zijn belangrijk. Het objectieve risico is heel laag (100 besmettingen per dag). De bange groep voelt zich misschien ook te bang.
  - i. Goed om in de peiling te houden, want dit kan zorgelijk zijn. Situationele gedragsmaatregelen kunnen in de volgende ronde worden meegenomen. Die onduidelijkheid over wat waar geldt leidt tot verwarring. Niet duidelijk waar dit op lange termijn toe gaat leiden.
  - ii. Regio Zuidoost Gelderland antwoordde in de vierde ronde dat 10-15%, met name in de horeca en als ze bezoek thuis ontvingen, vond dat de afstand moeilijk was. Met name mensen die buitenshuis werken vonden dat mensen te dichtbij kwamen.

Dus lijkt uit ons onderzoek te komen dat het moeilijk vinden om afstand te houden dus toch wel mee lijkt te vallen.

Datum
3 juli 2020

- iii. Er ontstaat nu wel een genuanceerder beeld. In theater en bioscopen is het makkelijk om afstand te houden. Omdat in de horeca er een dreiging van boete was, was elke persoon die zich er niet aan houdt er al één te veel.
- iv. Je zou het kunnen modelleren, als 60% van de mensen zich aan de regels houden dan is er al heel veel gewonnen. Is het echt nodig dat iedereen zich eraan houdt? Als het nodig is in het najaar na de tweede golf (evt.) kan je het veel makkelijker weer opschalen. Belangrijk om die risicoperceptie van mensen wat duidelijker in beeld te krijgen, dan kan je de informatie voor mensen beter in beeld krijgen. Als je informatie zo ontwikkeld werkt dat beter dan vanuit expert visie.
- d. Kunnen er nog vragen worden meegenomen over de media?
  - i. Dit deel is afgesloten, maar in andere groepen onderzoek worden er nog interviews gedaan dus daar kan Maria nog specifiek op doorvragen.

4. Vervolg van Corona Gedragsunit

a. Onderzoeken binnen Corona Gedragsunit

- i. Er komt nog 1 vragenlijst onderzoek (wordt 24 juli gepubliceerd). Eind volgende week volgt een memo over testen, quarantaine en thuisisolatie. Met VWS bezig over hoe de komende maanden eruit gaan zien. De vragenlijst wordt 1 keer in de 6 weken uitgevraagd (is ook bij GGD-en neergelegd). Ook het interview team zal verder gaan in een iets lager ritme, zodat er ruimte ontstaat om te analyseren en verbinden. Corona dashboard is door Rijksoverheid gelanceerd, de vraag is of gedragsindicatoren op dat dashboard ook mee kunnen. Liefst niet met cijfers over 1x in de 6 weken. Cijfers op dashboard over gedrag kan een interventie op zich zijn, hier moeten we voorzichtig mee omgaan.
- ii. In kaart brengen van de interventie mogelijkheden die er bestaan om mensen zich aan de maatregelen te laten houden. Het is misschien nog niet evidence-based, maar met een expert blik erop kan het werken. Vraag van de [S&Z](#) van VWS was ook of het nog verder gebracht kan worden en de architectuur hierop aangepast kan worden. Dit is een ambitieus plan, het gaat meer richting interventie denken en de rol van het RIVM hierin en hoe we richting kunnen geven aan het volhouden van de maatregelen.
- 1. Goed om te denken aan lokale interventies in verschillende wijken. Bijvoorbeeld kortdurende interventies binnen de wijken toetsen en met elkaar vergelijken. Veel gehoorde kritiek is dat de disciplines niet gezamenlijk aan tafel zitten, er is eigenlijk nog wel behoefte van input van een iets meer interdisciplinair team. Complex, maar een gerechtvaardigde vraag die vaak in de media genoemd werd. Goed om in

plaats van monodisciplinair acteren juist samen het onderzoek doen.

Datum
3 juli 2020

- b. Inzet van de WAR
  - i. Voorstel om met de WAR door te gaan plannen, kijken of het 1 keer in de 6 weken kan. En dan kijken op wat voor manier het vormgegeven kan worden. Wat er ook aankomt is dat de app gelanceerd gaat worden.
- c. Update van de app
  - i. De app is in het lab getest. Er komt nu een veldtest. Rond 15/16 juli komt er een overleg met de minister. Voor aansluiting bij GGD (bron- en contactonderzoek) is nog aandacht nodig. Het is niet een vervanging. Dit is nu bij communicatie-gremia al geland.
  - ii. AGB persoonsgegevens autoriteit geeft aan dat de app er niet moet komen vanwege privacy problemen, maar deze waren tegenover Rik juist positief. Het negatieve ging vooral over dat de doelstelling te algemeen geformuleerd was in de wet en dat het preciezer duidelijk moet worden waar het voor gebruikt zal worden.
  - iii. Vraag van VWS of unit mee gaan denken over de lanceringscampagne van de app, maar onduidelijk wanneer.
- d. Bezetting bij het RIVM
  - i. Zal veel geworven moeten gaan worden. Normaal mogen interne mensen eerst reageren op de nulfase daarna gaat het extern. Maar nu gaat het over korte aanstellingen, half jaar driekwart jaar. Dus nu zitten veel mensen op detachingsbasis. Zou het handig zijn dat op het moment dat er dingen in de nulfase staan deze al te delen met de WAR? Dit zou wel voor minimaal 50% zijn. Zoeken ook echt wel senior capaciteit (bijv. voor vragenlijst onderzoek), wat niet per sé bij het RIVM ligt.
  - ii. Er wordt doorgewerkt aan het theoretisch kader en er is met alle input aan de slag.
- 5. Delen van data, Open Science, Publicatieplan (stavaza)
- 6. Agenda van de WAR vergaderingen
- 7. Wvttk
  - a. Interessant voor monitoring is om te kijken of de viruswaanzin nog consequenties heeft. Als er nog contactpersonen gezocht worden bij CLICKNL als daar kan het aan 5.1.2e gevraagd worden. Er worden veel interviews gehouden en het zou voor procesevaluatie handig om te weten wat voor interviews er zijn geweest.
  - b. Goeie stagiaires zijn welkom.
  - c. In hoeverre houd je rekening met projecten die vanuit de ZonMW aanvraag gaan plaatsvinden. Zijn veel dingen die aan elkaar raken. Van belang te kijken hoe we aangehaakt blijven

met dit soort zaken. Kijken waar we ons voordeel mee kunnen doen.

Datum
3 juli 2020

- i. RIVM gaat niet binnen ZonMW in een oordelende rol zitten.
- ii. Projecten die door ZonMW gehonoreerd zijn, zoeken soms al contact.
- d. 5.1.2e stuurt beleidsrapportage over kennisintegratie door.

Rondvraag:

- i. 5.1.2e Vooral bezig met docenten en studenten te assisteren online te werken en gemotiveerd te houden. 1^e semester blijft online. Betrokken bij ZonMW subsidie.
- ii. 5.1.2e Druk met people management. Onderdeel van de board voor 5.1.2a
- iii. 5.1.2e Veel internationaal COVID-onderzoek, ook onder migranten. Kijkt naar de gevolgen voor daklozen. Patiëntenzorg merkt dat zorg op afstand betekent voor veel mensen dat ze geen zorg meer krijgen. Consult op afstand is niet makkelijk. Er loopt een project rond armoede en interventies op dat gebied. Armoede neemt onder sommige groepen toe, omdat veel informele baantjes wegvallen.
- iv. 5.1.2e Virtueel aan het integreren bij nieuwe werkplek (Erasmus). Bezig met onderzoek doen onder jongeren (Rotterdam). Zien zelfde patronen bij jongeren als bij volwassenen. Voorbereiden van webinar (9 juli) voor en door jongeren.
- v. 5.1.2e Ook bezig met people management, ziet om zich heen veel mensen zonder gezin (promovendi), wat ook een knelpunt is, vooral mensen die ineens een kleine wereld hebben. Eerste publicatie over COVID is net uit.
- vi. 5.1.2e Aantal afsluitende promovendi. VuMC en AMC is samen – grootste afdeling public health in Europa. Onderzoek met 5.1.2e en 5.1.2e komt binnenkort een artikel over uit. Valt in haar eigen leven op dat mensen zich niet meer aan de regels houden. Kans gaat omlaag om besmet te raken. Benoemt dat er binnen de gedragsunit tijd nodig is voor reflectie en een kwaliteitsslag maken. Is er wel genoeg aandacht voor anti-vaxxers en vertrouwen in de aanpak? Ook nadenken over hoe de nieuwe ontwikkelingen worden meegenomen.
- vii. 5.1.2e ERC consolidation project heeft veel problemen door COVID. Betrokken bij ZonMW project over covid onder minderheden in Nederland. Nederland verzamelt geen data over ethniciteit en dit is een moeilijkheid. Hij is de UvA migrant health vice president, en samen met de global society of ethnicity and health organiseren zij een conferentie over covid onder minderheden.
- viii. 5.1.2e buiten verzoek
buiten verzoek

buiten verzoek

Datum
3 juli 2020

- ix. 5.1.2e vooruit kijken naar het gevolg, staat op de agenda. Gesprekken met alle WP-leiders of ze door willen en hoe.
- x. 5.1.2e Wordt veel voor elkaar gekregen, maar ook zorgen omdat meer mensen moe zijn. Lontjes worden korter. Samenwerking met infectieziekten collega's gaat steeds beter. Artikel in de trouw afgelopen week. De toegevoegde waarde wordt steeds beter herkend. Reguliere werk is ook belangrijk om weer op te pakken.

buiten verzoek